

Hallintovaliokunta
hav@eduskunta.fi

Lausuntopyyntö 01.02.2023

Lausunto hallintovaliokunnalle / Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä ja siihen liittyviksi laeiksi

Opetushallitus kiittää mahdollisuudesta lausua otsikon mukaisesta hallituksen esityksestä.

On lähtökohtaisesti hyvä, että lakimuutoksella pyritään kotoutumisen nopeuttamiseen ja toimintojen tehostamiseen siitä lähtien, kun maahanmuuttaja saapuu Suomeen ja saa kunta paikan. On tärkeää, että palvelu- ja koulutusjärjestelmää kehitetään alkuvaiheen ohjauspalveluiden kohdentumiseksi paremmin sekä vastaamaan eri maahanmuuttajaryhmien tarpeisiin. Opetushallitus kuitenkin muistuttaa, että kotoutuminen on yksilöllinen oppimisprosessi, johon tarvitaan aikaa ja johon vaikuttaa myös ympäröivän yhteiskunnan rakenteet ja asenteet.

Maahanmuuttaneiden jatkuvan oppimisen ja kouluttautumisen mahdollisuuksien varmistaminen sekä hyvien väestösuhteiden ja yhteiskunnan vastaanottavuuden edistäminen vaikuttavat merkittävästi kotoutumisen onnistumiseen. Kotoutuminen tapahtuu arjen kohtaamisissa ja vuorovaikutuksessa. Siksi on hyvä, että kotoutumispalveluiden kokonaisvastuuta siirretään kunnille. Kotoutumispalveluita tulisi olla riittävästi tarjolla muuallakin kuin kasvukeskuksissa. Kunnan vastuu maahanmuuttajien kotoutumisen edistämisen suunnittelusta, kehittämisestä ja seurannasta on suuri, joten on tärkeää, että kunnille varataan riittävät resurssit työn laadukkaaseen ja tulokselliseen toteuttamiseen.

Hallituksen esityksessä Opetushallitukselle osoitetaan uutena tehtävänä kotoutumiskoulutuksen kielitaidon päättötestauksen valtakunnallinen kehittäminen ja ylläpito. Opetushallitus määräisi suomen tai ruotsin kielen päättötestauksen toteuttamisesta. Hallituksen esityksen mukaan Opetushallituksen antamassa määräyksessä täsmennettäisiin ainakin päättötestauksen toteuttamistapoja, sisältöjä ja vastuita.

Opetushallitus katsoo, että kielitaidon päättötestaus voi olla hyödyllistä esim. asiakkaan ohjaamiseksi jatkokoulutukseen, täydentäviin opintoihin tai työelämään. Kielitaidon testauksella myös osin mitataan kotoutumiskoulutuksessa järjestetyn kielitaidon opetuksen tuloksia. Kielitaidon päättötestauksen tulee olla digitaalinen, koska sen tulee olla jatkuvasti ja nopeasti saatavilla. Digitaalisen päättötestauksen valmistelu on käynnistynyt Opetushallituksessa. Testien laatiminen ja tulosten arvioiminen vaatii paljon henkilö- ja taloudellisia resursseja. Kehittämisesurssin lisäksi tarkoitukseen on varattava riittävästi myös ylläpito- ja jatkokehittämisesurssia. Opetushallitus pitää tärkeänä pysyvän rahoituksen (minimissään 0,4 miljoonaa euroa/vuosi) varmistamista. On todennäköistä, että testeihin tulee osallistumaan hyvin heterogeeninen joukko lähes luku- ja kirjoitustaidottomista korkeakoulutettuihin. Tämä asettaa testin sisällölle suuria vaatimuksia, vaikka siinä muodollisesti mitattaisiinkin erityisesti kotoutumiskoulutuksen aikana opittua.

Opetushallitus toteaa, että toimiva peruskielitaito on korkea tavoite vuoden kestäväälle koulutukselle. Laissa tulisikin jollain tavalla ottaa kantaa siihen, millä tavoin ne kotoutuja-asiakkaat, jotka eivät mt. taitotasoa saavuta, ohjataan eteenpäin kielitaidon kehittämisen näkökulmasta. Pelkästään kielellisen tavoitteen saavuttaminen ei välttämättä tee kotoutumiskoulutuksesta vaikuttavaa tai laadukasta, ja siksi tulisikin kiinnittää huomio myös yhteiskunta- ja työelämäosaamisen tavoitteiden saavuttamiseen ja niiden seurantaan.

Hallituksen esityksessä todetaan, että esimerkiksi vähäisen koulutustaustan omaavilla ja luku- ja kirjoitustaidon opetusta tarvitsevilla kotoutuja-asiakkaila on todennäköisesti pidempikestoisia kotoutumista edistävien toimien ja palveluiden tarpeita kuin nopeasti työmarkkinoille pyrkivillä kotoutuja-asiakkaila. Myös Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (KARVI) on arvioinnissaan maahanmuuttajien lukutaitokoulutuksesta (27/2022) todennut, että koulutuspolkujen sujuvuutta kehitettäessä tulee varmistaa, että myös hitaasti etenevät tai oppimisvaikeuksista kärsivät saavat tarvitsemansa ajan ja tuen, jotta he oppivat lukemaan ja kirjoittamaan. KARVIN tekemässä arvioinnissa todetaan myös, että opiskelijoille, jotka eivät kertaamisesta huolimatta edisty lukutaitokoulutuksen piirissä tai joilla on oppimisvaikeuksia, ei ole tällä hetkellä tarjolla riittävästi tukea ja jatkopaikkoja.

Vapaan sivistystyön oppilaitokset järjestävät laadukasta kotoutumiskoulutusta sekä työttömille työnhakijoille että työvoiman ulkopuolella oleville. Vapaan sivistystyön luku- ja kirjoitustaidon ja muun kotoutumista edistävän suomen tai ruotsin kielen koulutusta voidaan toteuttaa myös osaikaisena mikä mahdollistaa koulutukseen osallistumisen myös silloin, kun henkilö ei kykene kokopäiväiseen opiskeluun. Vapaan sivistystyön oppilaitosten rooli kotoutumisen tukemisessa ei rajaudu pelkästään luku- ja kirjoitustaidon opetukseen, vaan laaja-alaisesti perustaitojen, kielitaidon ja yhteiskunta- ja työelämävalmiuksien oppimiseen (HaVM 10/2022 vp).

Lakia vapaasta sivistystyöstä ehdotetaan muutettavan koskien valtionosuuden määräytymistä (9 §) siten, että sadan prosentin valtionosuuteen oikeuttava aika olisi kotoutumissuunnitelman voimassaolon ajan sekä yhden vuoden ajan viimeisen kotoutumissuunnitelman voimassaolon päättymisen jälkeen. Tällä taataan maahanmuuttajan mahdollisuus jatkaa vapaan sivistystyön opintoja maksutta kotoutumissuunnitelman enimmäisvoimassaoloajan päättyessä, jolloin oikeus maksuttomaan koulutukseen säilyisi nykyisen kaltaisena.

Lisäksi sadan prosentin valtionosuuden ja koulutuksen maksuttomuuden ehtoina olisi, että koulutuksissa noudatetaan aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteita tai Opetushallituksen laatimaa vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksen opetussuunnitelmasuosituksia. Opetushallitus kannattaa esitettyä muutosehdotusta. Kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden tai vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksen opetussuunnitelmasuosituksen noudattaminen varmistaa koulutuksen laatua ja vahvistavat koulutuksellista yhdenvertaisuutta.

Opetushallitus pyytää huomioimaan, että kaikki maahanmuuttajat eivät saavuta tavoitteena olevaa kielitaitotasoa ehdotetun enimmäisajan puitteissa. Tämän vuoksi vapaan sivistystyön lainsäädännön tulisi taata maksuton vapaan sivistystyön luku- ja kirjoitustaidon ja muun kotoutumista edistävän suomen tai ruotsin kielen koulutus myös heikon kielitaidon omaaville maahanmuuttajille, jotka eivät olisi enää oikeutettuja kotoutumissuunnitelmaan, mutta joilla olisi tarve koulutukseen. Maksuttomia opintoja ei tule sitoa ajallisesti kotoutumissuunnitelman keston, vaan kotoutujalla tulee olla aito mahdollisuus saavuttaa vaadittu kielitaitotaso. Tällä voitaisiin osaltaan vastata tarpeeseen parantaa myös maassa jo olevan ulkomaisen työvoiman integroimista työmarkkinoille.

6.2.2023

OPH-503-2023

Pääjohtaja

Minna Kelhä

Asiantuntija

Mirka Råback-Kreus

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Opetushallituksen
asianhallintajärjestelmässä.